

Herenweg Naast 74 te Rijnsaterwoude (Gemeente Kaag en Braassem)

Een bureau- en booronderzoek (IVO-O)

A.G.J. Hullegie

Salisbury

ARCHEOLOGIE B.V.

RAPPORT
17.120

Herenweg Naast 74 te Rijnsaterwoude (Gemeente Kaag en Braassem)

Een bureau- en booronderzoek (IVO-O)

A.G.J. Hullegie

Rapport 17.120

Colofon

Herenweg Naast 74 te Rijnsaterwoude (Gemeente Kaag en Braassem)
Een bureau- en booronderzoek (IVO-O)

Een onderzoek in opdracht van EDOK RO

Salisbury Archeologisch Rapport 17.120

A.G.J. Hullegie

Beheer en plaats van documentatie
Salisbury Archeologie b.v.

Versie 1.0, 10 augustus 2017 (concept)

Autorisatie — drs. A.M. Bakker (senior KNA-prospector)

SalisburyArcheologie bv
Vestiging Noord-Nederland
Vaart z.z. 7a
9401 GE Assen
085-3031540
www.salisburybv.nl
info@salisburybv.nl

ISSN 2468-4538

Inhoud

Locatie en administratieve gegevens	6
Samenvatting resultaten	7
1 Aanleiding tot het onderzoek	8
1.1 Onderzoekskader	8
1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	10
1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	10
1.4 Doel van het onderzoek	10
1.5 Onderzoeksvragen	10
2 Bureauonderzoek	11
2.1 Geologie en geomorfologie	11
2.2 Bodemkaart	13
2.3 Bekende archeologische waarden	13
2.4 Historische waarden	16
2.5 Bodemverstoring	19
2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	19
3 Resultaten verkennend en karterend booronderzoek	20
3.1 Methode	20
3.2 Resultaten	20
4 Conclusie	21
4.1 Beantwoording onderzoeksvragen	21
4.2 Aanbevelingen	21
Literatuur	22
Lijst van afbeeldingen	23
Bijlage 1 Boorpuntenkaart	24
Bijlage 2 Boorbeschrijvingen	25

Locatie en administratieve gegevens

Projectnaam	Naast Herenweg 74 te Rijnsaterwoude
Projectcode	20172105
Type onderzoek	Bureau- en verkennend booronderzoek (IVO-O)
OM-nummer	4545169100
Projectleider	A.M. Bakker
Contact	T: +31 85 3031540 M: 06-14979316 E: adriana.bakker@salisburybv.nl
Opdrachtgever	EDOK RO
Contact	Van Breugelplantsoen 81 3771 VN Barneveld T: 0342 42 22 88 E-mail: info@edok-ro.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Kaag en Braassem Postbus 1 2370 AA Roelofsarendsveen T: (071) 332 72 72
Plaats	Rijnsaterwoude
Gemeente	Kaag en Braassem
Provincie	Zuid-Holland
Kaartblad	31
Coördinaten	NO: 106123, 467684 ZO: 106131, 467659 ZW: 106091, 467651 NW: 106086, 467680
Oppervlakte	Circa 785 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 0,3 m - NAP
Uitvoering onderzoek	24 juli 2017
Beheer en locatie documentatie	Salisbury Archeologie b.v. en e-depot

Samenvatting resultaten

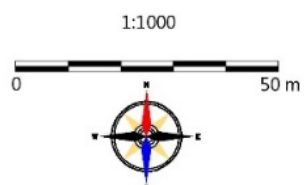
Vraagstelling	Bestaat er een gerede kans dat het plangebied waardevolle archeologische resten bevat?
Geologie	De Formatie van Naaldwijk wordt gekenmerkt door een sterke variatie in de lithologische samenstelling, die varieert van zand, zeer grof (300 - 420 µm) tot klei, zwak siltig.
Geomorfologie	Lage veenrestdijk omgeven door een vlakte van getijafzettingen (Laag van Wormer)
Bekende archeologische waarden	Geen archeologische waarden in het plangebied.
Historische waarden	Het plangebied ligt in Rijnsaterwoude een historisch lintdorp op een ontginningsas op een restveendijk. De eerste vermelding van Rijnsaterwoude komt uit 1063. Het plangebied is van oorsprong in gebruik geweest als een stuk land met een bos hakhout en ligt nu braak.
Verwachting	Het plangebied staat op de gemeentelijke verwachtingskaart aangegeven als een gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden. Deze waardering is gebaseerd op de ligging van het terrein in een historisch bebouwingslint. Op basis van het bureauonderzoek is er sprake van een lage verwachting op het aantreffen van archeologische resten van na de ontginning van het gebied. Toevalsvondsten kunnen niet worden uitgesloten
Gehanteerde methode	Bureauonderzoek, gevolgd door een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (IVO-O).
Resultaten	De bodemopbouw van het plangebied kan geïnterpreteerd worden als een intact veenpakket waarvan de bovenste 50 tot 90 cm veraard is. Daaronder zit het natuurlijke veenpakket dat bestaat uit riet-/zeggeveen. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Op basis van het booronderzoek kan geconcludeerd worden dat in het plangebied geen aanwijzingen aanwezig zijn voor een archeologische vindplaats. Er is sprake van een lage verwachtingswaarde voor het plangebied.
Aanbeveling	Op basis van de resultaten van het zowel het bureau- als veldonderzoek, kan worden geconcludeerd dat de hoge verwachtingswaarde van het plangebied naar beneden kan worden bijgesteld. Het veldonderzoek heeft geen archeologische indicatoren of andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats opgeleverd. De kans op het aantreffen van een (intacte) archeologische vindplaats in het plangebied, wordt klein ingeschat. Met het oog op voorgaande planontwikkeling adviseert Salisbury Archeologie b.v. het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ingrepen. Met betrekking tot de aanbevelingen/bevindingen uit onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag. In dit geval betreft dit de gemeente Kaag en Braassem.

1 Aanleiding tot het onderzoek

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van EDOK-RO heeft Salisbury Archeologie b.v. een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek karterende fase (IVO-O) uitgevoerd met betrekking tot het plangebied naast Herenweg 74 te Rijnsaterwoude. (zie afb.1). Op het perceel staat de bouw van een twee-onder-een-kap woning gepland waardoor mogelijk aanwezige archeologische waarden in de bodem zullen worden verstoord.

Voor het betreffende perceel geldt de waarde historische kernen en ontginningsassess. Dat betekent dat er archeologisch onderzoek moet plaatsvinden bij ingrepen dieper dan 30 cm en groter dan 150 m². Het bureau- en veldonderzoek is uitgevoerd door A.G.J. Hullegie (KNA archeoloog) conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0) en het gemeentelijk archeologiebeleid van de gemeente Kaag en Braassem (<http://www.kaagenbraassem.nl>).in week 29 en 30 van 2017.

Rijnsaterwoude, Herenweg naast 74,
20172105

locatie boringen: ●
plangebied: —

Afb. 1. Het plangebied naast nummer 74 te Rijnsaterwoude (rood kader) en omgeving (bron: maps.google.com)

1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Het plangebied ligt in het lintdorp Rijnsaterwoude in een perceel aan de zuidzijde van Herenweg naast nummer 74. Het perceel is momenteel braakliggend en begroeid met struikgewas. Op het perceel zijn plannen om een twee-onder-één-kap woning te bouwen.

1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Belangrijk is onderscheid te maken tussen het onderzoeksgebied en het plangebied. Met het plangebied wordt bedoeld het gebied bedoeld waarop de plannen van de opdrachtgever betrekking hebben. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord door de voorgenomen graafwerkzaamheden.

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te verkrijgen van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoeksgebied is veelal groter dan het plangebied en verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect.

1.4 Doel van het onderzoek

Bureauonderzoek

Doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en in de omgeving (onderzoeksgebied) van het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden zijn en of deze een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

Inventariserend veldonderzoek

Het doel van het inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (IVO-O) is om het verwachtingsmodel te toetsen en door middel van boringen vast te stellen in welke mate de bodemopbouw intact is. Het karterend veldonderzoek heeft als doel inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw en het bepalen van de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen.

1.5 Onderzoeksvragen

Voor het onderzoek golden de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Is er binnen het plangebied een vindplaats aanwezig en/of zijn er archeologische indicatoren aangetroffen die hierop kunnen wijzen? Zo ja, wat is de aard, conserveringstoestand en datering van deze indicatoren/vindplaats? Indien aanwezig op welke diepte bevinden deze zich?
- Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?
- In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan deze bestaan?

2 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

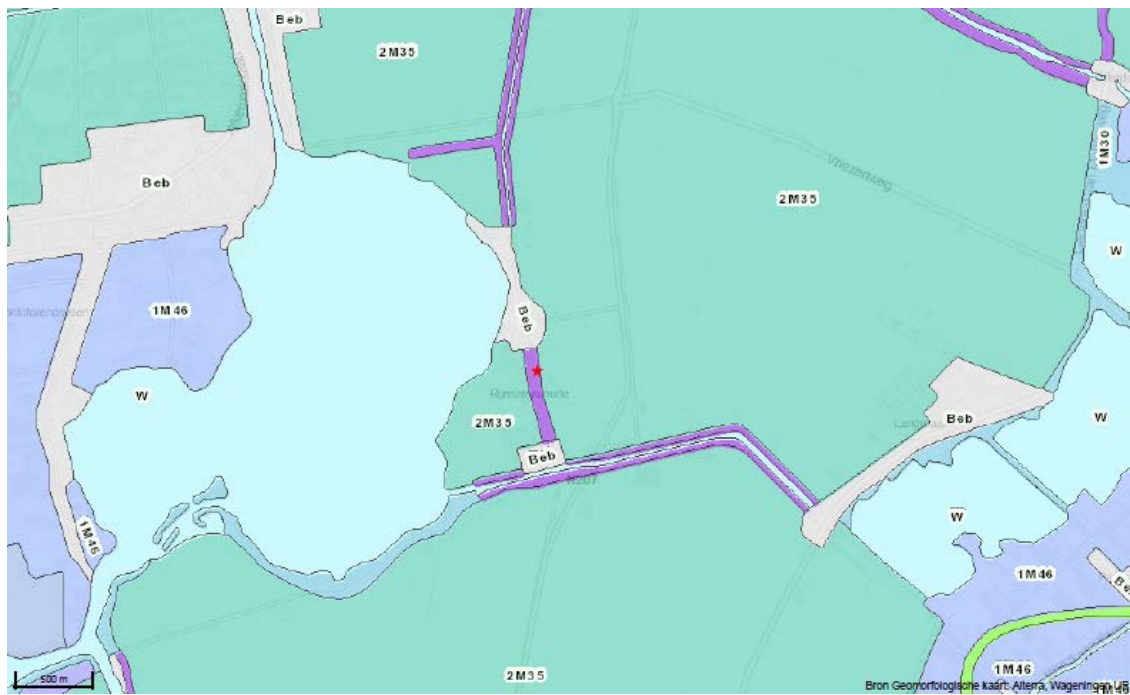
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, www.ahn.nl),
- De bodemkaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- De geomorfologische kaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- De archeologische monumentenkaart (AMK; <http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk>),
- Archeologische beleidsadvieskaart Gemeente Kaag en Braassem (www.kaagenbraassem.nl),
- Gemeentelijk beleid (www.kaagenbraassem.nl),
- De kadastrale kaart van 1811-1832 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- Bonneblad 1900 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- Topotijdreis (www.topotijdreis.nl)
- Google Earth (<https://www.google.nl/maps>)
- Ondergrondgegevens (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>)
- Verstoringskaart (www.bodemloket.nl)
- Kadaster (<http://kadastralekaart.com>)

2.1 Geologie en geomorfologie

De huidige Hollandse kust is ontstaan toen de zeespiegel begon te stijgen in het begin van het Holocene (circa 10.000 jaar geleden). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging die tot circa 5.000 jaar geleden duurde, bestond de kust van Nederland uit een uitgebreid waddegebied dat gedeeltelijk afgeschermd werd van de open zee door een reeks zandbanken en -platen. Het plangebied maakte destijds deel uit van een uitgestrekt kweldergebied. De afzettingen uit deze periode behoren tot het Laagpakket van Wormer (Wilbers 2013).

Vanaf 5.000 jaar geleden nam de stijging van de zeespiegel sterk af. Vanuit de Noordzee en de grote rivieren werden grote hoeveelheden zand aangevoerd, waardoor de gaten tussen de zandbanken en -platen geleidelijk verzandden en de reeks zandbanken aan elkaar groeide tot een strandwal. Achter de strandwallen vond grootschalige veenvorming plaats, waarbij het Hollandveen Laagpakket werd gevormd (De Mulder *et al.* 2003). Vanwege het natte karakter van het veengebied vond bewoning voornamelijk plaats langs de veenstroompjes en rivieren, waar klei en zand werden afgezet en de ondergrond dus steviger was. In de Middeleeuwen werd er niet meer uitsluitend gebruik gemaakt van de natuurlijke waterafvoer, maar werden er ook wateringen gegraven om het veengebied te ontwateren die tegelijkertijd dienden als waterwegen. Vanaf deze wateringen werd het veen vaak afgegraven voor turfwinning. Daarbij verdwenen grote delen van het veenlandschap. (Wilbers 2013)

Op de geomorfologische kaart is het plangebied gelegen op een lage veenrestdijk (Alterra 2006). De Herenweg is op deze dijk gelegen. Het omliggende landschap is een vlakte van getijdenafzettingen. Het veen is hier dus verdwenen door ontgraving. Volgens de AHN2 ligt de dijk circa drie meter hoger dan de omgeving. Het plangebied heeft een maaiveldhoogte van circa -1 m NAP (Wilbers 2013).

Afb. 2. Het plangebied (bij de rode ster) op de geomorfologische kaart (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Afb. 3. Het plangebied (rode ster) op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl, rood is hoog en blauw laag).

2.2 Bodemkaart

Op de bodemkaart is de veenrestdijk geclassificeerd als bovenland (Stichting voor de Bodemkartering 1976). Dit betekent dat het gebied niet is afgegraven, in tegenstelling tot de omgeving, die bestaat uit moerige eerdgronden doordat de veenresten zijn vermengd met de natuurlijke ondergrond. Voor deze bodemeenheid is geen grondwatertrap aangegeven (Wilbers 2013).

Afb. 4. Het plangebied (bij de rode ster) op de bodemkaart (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

2.3 Bekende archeologische waarden

Het plangebied staat op de gemeentelijke verwachtingskaart aangegeven als een gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden. Deze waardering is gebaseerd op de ligging van het terrein in een historisch bebouwingslint. Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. Binnen een straal van 600 m vanaf het plangebied zijn wel enkele onderzoeken uitgevoerd. De onderzoeken en aangetroffen resten worden van noord naar zuid besproken. De Woudse Dom ligt 500 m ten noorden van het plangebied (afb. 6). Dit is een terrein van zeer hoge archeologische waarde (AMK terrein 16110). Er zijn hier resten aangetroffen van een kerk en kapel uit de 11^e eeuw onder de vloer van de huidige kerk.

Direct ten noorden van het plangebied is aan de Herenweg 72 een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Wilbers 2013, onderzoeksmelding 55825). Op basis van dit onderzoek is besloten geen vervolgonderzoek uit te laten voeren. Aan de Herenweg 97, 450 m ten noorden van het plangebied, is een bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd in 1999 maar hiervan zijn geen resultaten bekend gemaakt (onderzoeksmelding 2082). Een onderzoek 350 m ten noorden van het plangebied omvat de Kerkweg en de N207 (onderzoeksmelding 55489). Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er sprake is van een archeologische vindplaats waar rekening

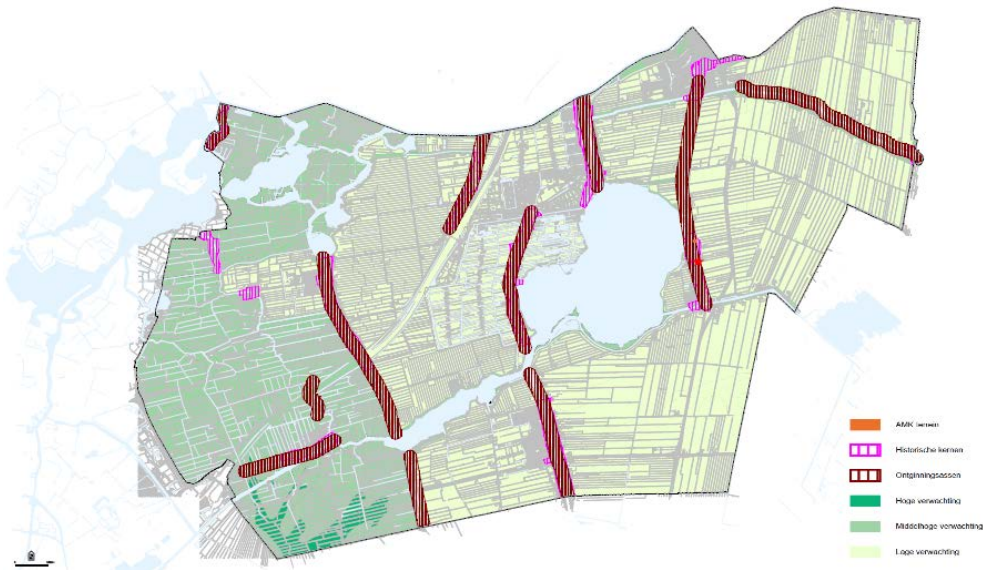
gehouden moet worden met sporen en vondsten die samenhangen met de bewoningsgeschiedenis van Rijnsaterwoude. (Rooij 2013).

Drie waarnemingen liggen 300 m ten noorden van het plangebied. Hiervan zijn twee gedurende archeologisch onderzoek gedaan. De eerste waarneming dateert uit 1956 en betreft enkele fragmenten aardewerk uit de Late Middeleeuwen die zijn aangetroffen bij niet-archeologische werkzaamheden (waarneming 8671). De tweede waarneming is gedaan tijdens een booronderzoek, waarbij op basis van bouwpuin en aardewerk mogelijk een vroegmiddeleeuwse huisplaats is aangetroffen (waarneming 404372, onderzoeksmelding 15895). Daarop is een opgraving uitgevoerd, waaruit blijkt dat er sprake is van twee huisplaatsen, een stenen huis dat diverse malen herbouwd is vanaf de 17^e eeuw en een verhoogde huisplaats vanaf de 13^e eeuw, maar die mogelijk al ouder is (waarneming 421502, onderzoeksmelding 16210).

Een booronderzoek c.a. 230 m ten noorden van het plangebied is resulteerde in vrijgave van het gebied (onderzoeksmelding 18864). Ten westen, op ongeveer 80m van het plangebied, is aan de andere zijde van de Herenweg, ter plaatse van nummer 151, een booronderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 45451). Deze locatie ligt echter niet meer op de veenrestdijk, maar in de getijdenvlakte, waardoor de verwachting voor resten laag is. Een booronderzoek 100 m ten zuiden van het plangebied aan de Herenweg 84 (onderzoeksmelding 16056) wees uit dat het veenpakket op circa 2,0 m -NAP ligt en wordt bedekt door een ophoogpakket van maximaal 0,5 meter dikte. Dit ophoogpakket is geïnterpreteerd als egalisatie laag voor de aanleg van de kerk. Deze ophogingslaag wordt afgedekt door de huidige maximaal 0,5 meter dikke bouwvoor. Er was geen nader onderzoek nodig vanwege de beperkte omvang en diepte van de verstoringen (Stiller en van der Zee 2006).

Aan de Herenweg 102a, 330 m ten zuiden van het plangebied, is (onderzoeksmelding 41361) een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierin is vastgesteld dat het gebied verstoord is tot een diepte van ca. 1,0 meter onder het maaiveld en dat verder onderzoek noodzakelijk is gezien de ligging, volgens de Cultuurhistorische Hoofd Structuur Zuid-Holland, binnen een terrein met een zeer hoge trefkans op archeologische waarden uit de periode Vroege Middeleeuwen – Nieuwe tijd. In Archis zijn geen vervolgonderzoeken terug te vinden. Aan het Molenpad, 500 m ten zuiden van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd waarop geadviseerd is geen nader onderzoek uit te laten voeren. Dit op basis van de lage verwachting voor archeologische resten van voor 1850 en de afwezigheid van bebouwing na deze periode (onderzoeksmelding 33069).

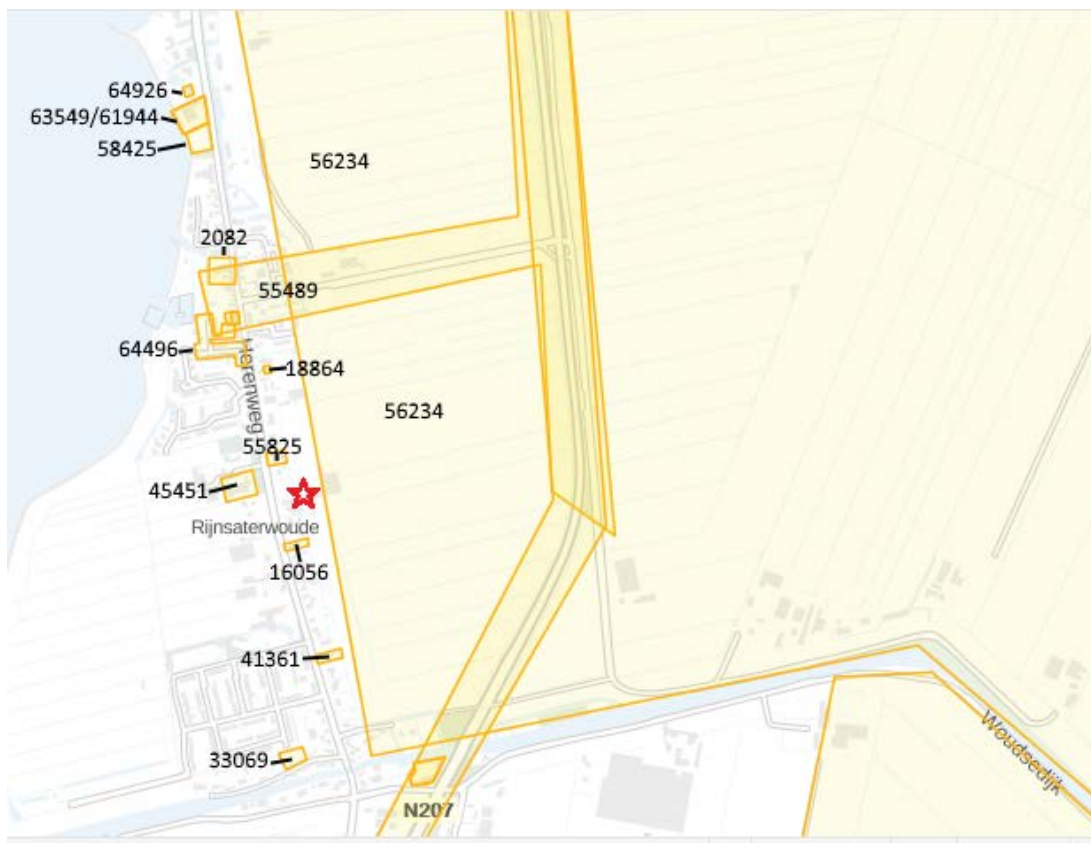
Ten oosten van het plangebied is ter voorbereiding van de werkzaamheden aan de N207 een grootschalig bureauonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 52095). Hierbij is vastgesteld dat de archeologische verwachting in de historische kern rond het plangebied zeer hoog is en dat bodemingrepen voorafgegaan dienen te worden door verkennende- en karterende boringen.

Afb. 5. Het plangebied (rode ster) op de beleidskaart van de gemeente Kaag en Braassem (bron: http://www.kaagenbraassem.nl/wonen-en-leven/monumenten-en-archeologie_41423).

Afb. 6. Het plangebied (rode ster) en zijn omgeving op de archeologische monumentenkaart (bron: <http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Afb. 7. Het plangebied (rode ster) en omgeving met de archeologische vondstmeldingen en onderzoeksmeldingen zoals deze geregistreerd staan in Archis (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>)

2.4 Historische waarden

Het plangebied ligt in het historische lintdorp Rijnsaterwoude dat ligt op een ontginningsas. Vanuit deze ontginningsassen werd in de omgeving van het plangebied het veen ontgonnen. De eerste vermelding van Rijnsaterwoude (*Rinsaterwalt*) dateert uit 1063 bij de vermelding van een aanwezige kapel (Van Ingen *et al.* 1991). De oudst beschikbare kaart van Rijnsaterwoude dateert uit 1615 (Floris Balthasar). Hierop staat de Herenweg aangegeven met bebouwing aan beide zijden van de weg. De wetering ten zuiden van Rijnsaterwoude staat aangegeven als de Molenwetering Leidse Vaart en ook de Kerkweg bestond al. De bebouwing is op deze kaart niet nauwkeurig weergegeven op de juiste locatie, maar is een indicatie dat langs de weg en met name rond de kerk en de Leidse vaart bebouwing aanwezig was in de 17^e eeuw (Wilbers 2013). Op de kaart van 1815 is aan deze situatie nog weinig veranderd.

Op het kadastraal minuutplan van 1811-32 staat het plangebied aangegeven als een stuk land met een bos hakhout en is aan alle zijden omgeven door water met uitzondering van het oosten (Afb.10). Ten oosten van het plangebied loopt de ringdijk van de Wassenaarse polder. Ten westen van het omliggende water rondom het plangebied loopt de Herenweg. De bebouwing langs deze weg ligt overwegend ten oosten van de weg en bij de kruisingen met de Kerkweg in het noorden en de Leidse vaart in het zuiden.

Op de Bonnekaart uit 1903 is de situatie van het bebouwingslint van Rijnsaterwoude weinig veranderd (Afb. 11). Het plangebied is nog steeds onbebouwd. Langs de Herenweg is de

bebouwing wel geleidelijk toegenomen. De oudste nog bestaande bebouwing ligt naar het noorden, bij de kruising van de Herenweg met de Kerkweg. Hier staan huizen uit het begin van de 18^e eeuw (www.topotijdreis.nl).

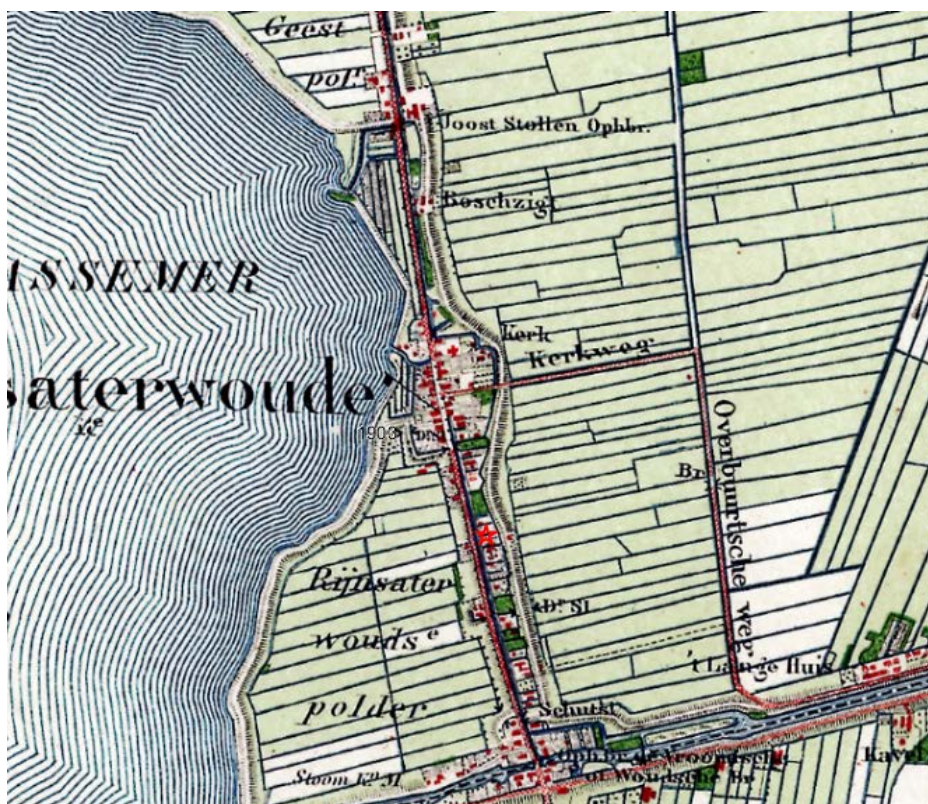
Afb. 8. Het plangebied (rode ster) op een detail van de kaart van 1615 (bron: Wilbers 2013)

Afb. 9. Het plangebied (rode ster) op de topografische kaart van 1815 (bron: Topotijdreis.nl)

Afb. 10. Het plangebied op de kadastrale minuutplan van 1811-1832 (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)

Afb. 11. Het plangebied (rode ster) op het Bonneblad uit 1900 (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

2.5 Bodemverstoring

Het plangebied is nooit bebouwd geweest en is op het moment braakliggend, omringd door bomen en begroeid met gras. Er zijn geen bodemingrepen bekend die de ondergrond verstoord kunnen hebben (www.bodemloket.nl). Binnen het plangebied zijn ook geen eerdere onderzoeken uitgevoerd die informatie zouden kunnen geven over de bodemgesteldheid van het plangebied (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>).

2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwacht dat het plangebied in een zone ligt die zeer nat was. De ondergrond is opgebouwd uit getijdenafzettingen met daarover een dik veenpakket. Het veen is in de omgeving afgegraven en ontgonnen, maar in het plangebied is het veen nog intact omdat de Herenweg is gebruikt als historisch bouwlint. De verwachting voor resten van vóór de ontginning van het gebied is laag omdat de getijdenvlakte niet gunstig was voor bewoning en ook het veen was niet gunstig voor bewoning tenzij het ontwaterd was. Het veen is nog intact, maar de top van het veen is vermoedelijk omgewerkt door de bewoning sinds de Nieuwe tijd. De kans op het aantreffen van intacte resten vanaf de Bronstijd in de top van het veen is daarom klein.

Historisch kaartmateriaal geeft aan dat tenminste sinds de 17^e eeuw bebouwing aanwezig is langs de Herenweg. Het is echter zeer waarschijnlijk dat er al bebouwing aanwezig is langs de weg sinds de start van de ontginning in het gebied vanaf de 11^e eeuw. In de omgeving van het plangebied is sprake van een hoge verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het plangebied lijkt echter nooit bebouwd te zijn geweest waardoor het niet waarschijnlijk is dat hiervan resten aanwezig zullen zijn. Eventuele toevalsvondsten kunnen niet worden uitgesloten. Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen en om te controleren in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied nog intact is, is er een Inventariserend VeldOnderzoek, verkennende fase, uitgevoerd.

3 Resultaten verkennend en karterend booronderzoek

3.1 Methode

In het plangebied is een verkennend booronderzoek uitgevoerd met een minimale boordichtheid van 6 boringen per ha. Aangezien het plangebied een omvang heeft van circa 785 m² zijn in het plangebied 6 boringen gezet (boringen 1 t/m 6). De boringen zijn regelmatig verdeeld over het plangebied, conform het Plan van Aanpak (Hullegie 2017). Bij het verkennend booronderzoek is gebruik gemaakt van een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn tot maximaal 2,7 m -mv gezet. De boringen zijn doorgezet tot onder het niveau waarop nog archeologische resten verwacht worden. Op het moment van schrijven is nog niet bekend tot hoe diep verstoord zal worden. De boringen zijn gezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden en tot een waardestelling te komen.

De positie van de boringen en de maaiveldhoogte is ingemeten met behulp van gps. Het opgeboorde sediment is met de hand onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, vuursteen en aardewerk. Het opgeboorde sediment is beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; Bosch 2008). De locatie van de boorpunten en de resultaten van het booronderzoek zijn weergegeven in bijlagen 1 en 2.

3.2 Resultaten

Bodemopbouw

De bodemopbouw van het plangebied bestaat uit een veenpakket dat doorloopt tot minimaal 2,7 m onder het maaiveld. Bij het booronderzoek aan de Herenweg 72 is een boring tot 4,0 m diep gezet. Het veenpakket loopt daar in ieder geval tot die diepte door. Het is aannemelijk dat dit in het huidige plangebied eveneens het geval is. De bovenste 95 cm van de bodem in het plangebied bestaat uit veraard veen met een zandfractie en is waarschijnlijk geroerd. Hieronder begint het echte veenpakket dat op diepere niveaus steeds meer herkenbare plantenresten bevat. Het gaat hier om licht kleiig riet/zegge-veen. Deze opbouw past in het beeld van een veenrestdijk.

Archeologie

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat er een lage verwachting is voor archeologische resten van voor de start van de veenontginningen rond Rijnsaterwoude. Volgens de gemeentelijke verwachtingskaart ligt het plangebied in een zone met historische kernen en ontginningsassen en kent een hoge archeologische verwachting. Op basis van de uitkomst uit het bureauonderzoek is vervolgens een verkennend booronderzoek uitgevoerd om te bepalen in hoeverre de bodem in het plangebied intact is.

Op basis van het booronderzoek is vastgesteld dat de bodem in het plangebied bestaat uit een veenpakket van minimaal 4 meter dik waarvan de bovenste 95cm geroerd is. Er is geen sprake van een archeologisch waardevolle locatie. Het perceel is oorspronkelijk in gebruik geweest als hakbos en er heeft tot nu toe geen bebouwing gestaan. Gedurende het booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Alleen in boring 1 en 4 is een enkel fragment slecht geconserveerd baksteen gevonden in de bouwvoor.

Op basis van het verkennend booronderzoek kan dan ook geconcludeerd worden dat in het plangebied geen aanwijzingen aanwezig zijn voor de mogelijke aanwezigheid van een archeologische vindplaats. De archeologische verwachting voor het gebied kan naar laag worden bijgesteld.

4 Conclusie

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

De bodemopbouw bestaat uit een veenpakket van minimaal 4 meter dik dat alleen in de bovenste 95 cm verstoord is.

Is er binnen het plangebied een vindplaats aanwezig en/of zijn er archeologische indicatoren aangetroffen die hierop kunnen wijzen? Zo ja, wat is de aard, conserveringstoestand en datering van deze indicatoren/vindplaats? Indien aanwezig op welke diepte bevinden deze zich?

In het plangebied zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een vindplaats.

In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek?

De hoge verwachting voor het gebied zoals vastgesteld op gemeentelijke beleidskaart archeologie kan naar laag worden bijgesteld. De lage verwachting voor archeologische resten uit het bureauonderzoek is bevestigd in de boringen.

Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben?

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische vondsten waargenomen die zouden kunnen duiden op de aanwezigheid van een vindplaats. Op basis van het veldonderzoek kan dan ook geconcludeerd worden dat het gebied vrij kan worden gegeven voor bebouwing.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan deze bestaan?

Zie voor aanbevelingen paragraaf 4.2.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het zowel het bureau- als veldonderzoek, kan worden geconcludeerd dat de hoge verwachtingswaarde van het plangebied naar beneden kan worden bijgesteld. Het veldonderzoek heeft geen archeologische indicatoren of andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats opgeleverd. De kans op het aantreffen van een (intacte) archeologische vindplaats in het plangebied, wordt klein ingeschat. Met het oog op voorgaande planontwikkeling adviseert Salisbury Archeologie B.V. het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ingrepen. Met betrekking tot de aanbevelingen/bevindingen uit onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Kaag en Braassem

Ook voor het vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016, dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Literatuur

- Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1*, SIKB.
- Gemeentelijk archeologiebeleid van de gemeente Kaag en Braassem* (<http://www.kaagenbraassem.nl>)
- Hornikx, S., 2013: *Aanpassing archeologische beleidsadvieskaart gemeente Kaag & Braassem*, Woerden (The Missing Link Notitie TML563)
- Houkes, R.A., 2010: *Archeologisch Bureauonderzoek Herenstraat 102a, Rijnsaterwoude*, Leiden, (Hazenbergh AMZ Publicaties 2010-07).
- Huizer, J., 2007: *Jacobswoude (Rijnsaterwoude), Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen, Herenweg 62, Amersfoort* (ADC Rapport 743).
- Ingen, M., van, et al., 1991, *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800-1945*, uitgave Stichting Cultureel Erfgoed, Den Haag.
- Nilesen, R. & Leuving, J.H.F., 2009: *Bureauonderzoek Molenpad te Rijnsaterwoude, Gemeente Jacobswoude*, Doetinchem (Synthegra Rapport S090009).
- Moerman, S., 2006: *Inventariserend veldonderzoek, karterende fase Herenweg in Rijnsaterwoude, gemeente Jacobswoude*, Katwijk (Becker & Van de Graaf Rapport 15895)
- Rooij, van, J.A.G., 2013: *Verbreiding provinciale weg N207 tussen Leimuiden en Alphen aan den Rijn, gemeenten Kaag en Braassem en Alphen aan den Rijn. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*, Amersfoort (ADC Rapport 3324).
- SIKB, 2016, Beoordelingsrichtlijn Archeologie, BRL SIKB 4000 (Versie 4.0, 07-06-2016).
- Stiller, D.R., Zee, van, der, R.M., 2006: *Herenweg 84 te Rijnsaterwoude, gemeente Jacobswoude. Een inventariserend veldonderzoek*. (Star 96).
- Wilbers, A.W.E., 2013: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, Herenweg 72, Rijnsaterwoude Gemeente Kaag en Braassem*, Noordwijk (IDDS Archeologie rapport 1516)
- Zee, van, der, R.M., 2012: *Herenweg 151, Rijnsaterwoude (gemeente Kaag en Braassem); Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, Amersfoort (ADC Rapport 2671).

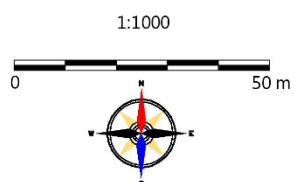
Websites

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, www.ahn.nl),
- De bodemkaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- De geomorfologische kaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- De archeologische monumentenkaart (zoeken.cultureelerfgoed.nl)
- Archeologische beleidsadvieskaart Gemeente Kaag en Braassem (www.kaagenbraassem.nl),
- Gemeentelijk beleid (www.kaagenbraassem.nl),
- De kadastrale kaart van 1811-1832 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- Bonneblad 1900 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>),
- Topotijdreis (www.topotijdreis.nl)
- Google Earth (<https://www.google.nl/maps>)
- Ondergrondgegevens (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>)
- Verstoringskaart (www.bodemloket.nl)
- Kadaster (<http://kadaster.nl>)

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Het plangebied naast nummer 74 te Rijnsaterwoude (rood kader) en omgeving (bron: maps.google.com).....	9
Afb. 2.	Het plangebied (bij de rode ster) op de geomorfologische kaart (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	12
Afb. 3.	Het plangebied (rode ster) op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl , rood is hoog en blauw laag).....	12
Afb. 4.	Het plangebied (bij de rode ster) op de bodemkaart (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	13
Afb. 5.	Het plangebied (rode ster) op de beleidskaart van de gemeente Kaag en Braassem (bron: http://www.kaagenbraassem.nl/wonen-en-leven/monumenten-en-archeologie_41423).....	15
Afb. 6.	Het plangebied (rode ster) en zijn omgeving op de archeologische monumentenkaart (bron: http://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	15
Afb. 7.	Het plangebied (rode ster) en omgeving met de archeologische vondstmeldingen en onderzoeksmeldingen zoals deze geregistreerd staan in Archis (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/).....	16
Afb. 8.	Het plangebied (rode ster) op een detail van de kaart van 1615 (bron: Wilbers 2013).	17
Afb. 9.	Het plangebied (rode ster) op de topografische kaart van 1815 (bron: Topotijdreis.nl).....	17
Afb. 10.	Het plangebied op de kadastrale minuutplan van 1811-1832 (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	18
	Het plangebied (rode ster) op het Bonneblad uit 1900 (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	18

Bijlage 1 Boorpuntenkaart

Rijnsaterwoude, Herenweg naast 74,
20172105

locatie boringen: ●
plangebied: —

Bijlage 2 Boorbeschrijvingen

nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering	opmerkingen
1	0-25	vz2	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts	baksteen	veraard veen		veraardveen met matige grove zandfractie
	25-50	vz3	dbr	h4	scherp	3cm guts	meer baksteen	veraard veen (verrommeld)		meer zand (matig grof)
	50-80	vz2	dbr	h4	scherp	3cm guts		veraard veen (kleilig)		iets kleilig veraard veen met een matig grove zandfractie
	80-85	vm	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veen		veel riet en hout resten, veenbandje
	85-95	vz3	dgrijs	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		veraard veen, veel matig grof zand
	95-140	vk1	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		kleilig veraard veen
2	140-250	vm	dbr	h4	scherp	3cm guts		veen		plantenresten herkenbaar, natuurlijk veen
	nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering
	0-29	vz2	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		matig grove zandfractie
	29-53	vz3	dbr/gr	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		meer matig grof zand
	53-68	Z	lgrijs	h4	scherp	3cm guts		zandlaag		zandlaagje, grof zand
	68-115	vm	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veen		veel plantenresten
3	115-215	vk1	dbr	h4	scherp	3cm guts		veen		kleilig veen, dieper gelegen meer herkenbare plantenresten.
	nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering
	0-40	vz2	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		matige grof zand
4	40-250	vk1	dbr	h4	scherp	3cm guts		veen		licht kleilig veen, plantenresten herkenbaar. Bovenin rietveen en langzame overgang naar zeggeveen.
	nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering
	0-50	vz2	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts	baksteen	veraard veen		matige grof zand
5	50-250	vk1	dbr	h4	scherp	3cm guts		veen		licht kleilig veen, plantenresten herkenbaar. Bovenin rietveen en langzame overgang naar zeggeveen.
	nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering
	0-70	vz3	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		matige grof zand
6	70-95	vm	zw	h4	scherp	3cm guts		veen		weinig zand, geoxideerd veenlaagje
	95-250	vk1	dbr	h4	scherp	3cm guts				licht kleilig veen, plantenresten herkenbaar. Bovenin rietveen en langzame overgang naar zeggeveen.
	nr	diepte	lithologie	kleur	humus/grind	grens	boormethode	archeologische indicatoren	interpretatie	datering
6	0-95	vz3	dbr/zw	h4	scherp	3cm guts		veraard veen		matige grof zand
	95-250	vk1	dbr	h4	scherp	3cm guts		veen		licht kleilig veen, plantenresten herkenbaar. Bovenin rietveen en langzame overgang naar zeggeveen.